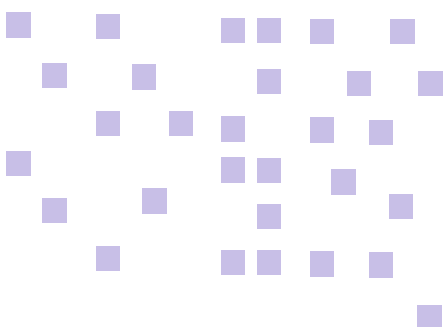

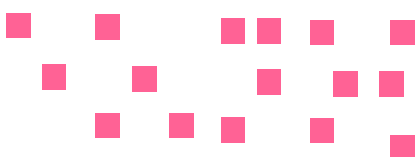
AFGANISTAN

GRUPA SPOŁECZNA

**Byli żołnierze, policjanci i inni pracownicy
służb bezpieczeństwa**

**DPU-WIKP-424/546/2025
26.09.2025**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji byłych funkcjonariuszy służb specjalnych.

INFORMACJE PODSTAWOWE

AFGHAN NATIONAL ARMY (ANA)

Afgańska armia (Afghan National Army, ANA) podlegała Ministerstwu Obrony Afganistanu. Funkcją ANA było pilnowanie narodowej suwerenności, integralności terytorialnej i niepodległości Afganistanu. Sztab Generalny dowodził i kontrolował siły lądowe i powietrzne, oddziały specjalne, siły obrony cywilnej i straż graniczną^[1].

ANA była podzielona na sześć korpusów, rozmieszczonych w poszczególnych regionach. Każdy korpus składał się z kwatery głównej (*kandak*) oraz trzech-czterech brygad piechoty oraz oddziałów innych specjalizacji. Korpusy 203, 205, 207, 209, 215 i 217 były odpowiedzialne za poszczególne regiony i prowincje. Za bezpieczeństwo w Kabulu odpowiadała Stołeczna Dywizja nr 111. Każdy z korpusów składał się z sześciu brygad i 24 000 żołnierzy.^[2] Koalicja NATO o nazwie Resolute Support zapewniała armii afgańskiej szkolenie, doradztwo i wsparcie bojowe.^[3]

Oprócz tego lokalnie działały także oddziały obrony terytorialnej (ANA-Territorial Force). Były one rekrutowane lokalnie i tam rozmieszczane w razie potrzeby. Działały

¹ EASO (EASO (European Asylum Support Office), Afghanistan; State Structure and Security Forces, August 2020 https://www.ecoi.net/en/file/local/2036745/2020_08_EASO_COI_Report_Afghanistan_state_structure_and_security_forces.pdf

² US DoD (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability in Afghanistan, 06/2020 w: https://media.defense.gov/2020/Jul/01/2002348001/-1/-1/1/ENHANCING_SECURITY_AND_STABILITY_IN_AFGHANISTAN.PDF

³ EASO (European Asylum Support Office): Afghanistan; State Structure and Security Forces, August 2020 https://www.ecoi.net/en/file/local/2036745/2020_08_EASO_COI_Report_Afghanistan_state_structure_and_security_forces.pdf

tylko w tych regionach, gdzie udało się zawrzeć porozumienie z lokalnymi władzami na poziomie prowincji lub dystryktu.^[4]

Figure 13: ANA Corps and 111th Capital Division Boundaries

ANA Territorial Force (ANA-TF)

Rozmieszczenie terytorialne armii afgańskiej w 2020r.^[5]

AFGHAN NATIONAL POLICE (ANP)

Afgańska Policja Narodowa podlegała Ministerstwu Spraw Wewnętrznych Afganistanu.^[6]

Funkcją ANP było utrzymywanie porządku publicznego, walka z korupcją i przeciwdziałanie produkcji i handlowi narkotykami, zapewnianie bezpieczeństwa jednostkom i całemu społeczeństwu, a także zabezpieczanie przestrzegania praw i wolności.^[7] W praktyce jednak oddziały policyjne były również wykorzystywane do celów wojskowych. Czynniki uczestniczyły w operacjach antyterrorystycznych i w obronie centrów administracyjnych przed atakami talibów. Często jednak nie były do takich celów odpowiednio przeszkolone i wyposażone.^{[8][9]}

⁴ EASO (European Asylum Support Office): Afghanistan; State Structure and Security Forces, August 2020 https://www.ecoi.net/en/file/local/2036745/2020_08_EASO_COI_Report_Afghanistan_state_structure_and_security_forces.pdf

⁵ US DoD (US Department of Defence), „Enhancing Security and Stability in Afghanistan, 06/2020 w: https://media.defense.gov/2020/Jul/01/2002348001/1/1/ENHANCING_SECURITY_AND_STABILITY_IN_AFGHANISTAN.PDF

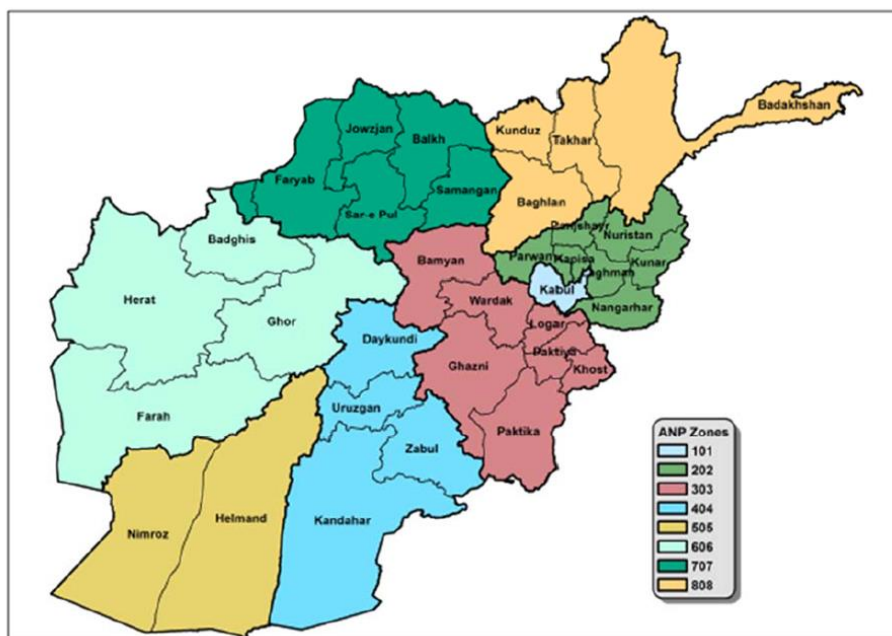
⁶ UNAMA (UN Assistance Mission in Afghanistan), Protection of civilians in armed conflict, 2019, 22/02/2020, p.83 https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2019_-_22_february.pdf

⁷ US DoD (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability in Afghanistan, December 2019, 23 January 2020, [urlhttps://media.defense.gov/2020/Jan/23/2002238296/-1/-1/1/1225-REPORT-DECEMBER-2019.PDF](https://media.defense.gov/2020/Jan/23/2002238296/-1/-1/1/1225-REPORT-DECEMBER-2019.PDF), p. 76

⁸ US DoD (US Department of Defence), „Enhancing Security and Stability, Afghanistan 06/2017 w: https://www.ecoi.net/en/file/local/1404574/1226_1500973354_june-2017-1225-report-to-congress.pdf

⁹ Freedom House, Freedom in the world 2020, Afghanistan, 06/03/2020, <https://freedomhouse.org/country/afghanistan/freedom-world/2020>

ANP składało się z czterech wydziałów: Afghan Uniform Police (AUP), Afghan National Civil Order Police (ANCOP), Afghan Border Police (ABP) i Afghan Anti-Crime Police (AACP).^[10]

Podział regionalny oddziałów policji^[11]

Oprócz tego do służb policyjnych zaliczano dodatkowo: Afghan Local Police (ALP); czyli oddziały samoobrony formowane lokalnie, ale kontrolowane i szkolone przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych), Afghan Public Protection Force (APPF) i Counter Narcotics Police of Afghanistan (CNPA). Regionalnie policja była podzielona na 8 zon.^[12]

AFGHAN LOCAL POLICE (ALP)

Lokalne oddziały samoobrony zwane także *arbakai*. Oprócz regularnych jednostek policji, na niektórych obszarach ustanowiono lokalną policję, rodzaj obrony terytorialnej. Pierwsze oddziały zaczęły powstawać w 2009 r., a w 2017 r. były aktywne niemal we wszystkich prowincjach Afganistanu. Członkowie ALP posiadali mundury i przechodzili podstawowe przeszkolenie, a ich rekrutacja była rejestrowana i kontrolowana przez Ministerstwo Obrony i służby specjalne. Siły ALP mogły tylko być aktywne w promieniu 1 km. od swojej wioski. Jakkolwiek ALP odgrywało pozytywną rolę w obronie swoich społeczności, niejednokrotnie oddziały te były siłą narzucane poszczególnym wioskom, a w praktyce były wykorzystywane przez miejscowych war-lordów do swoich prywatnych celów i wojen. Oddziały te jednak były słabo zdyscyplinowane, słabo uzbrojone i słabo opłacane. Niekiedy dopuszczały się także przestępstw takich jak wymuszenia, kradzieże i pobicia, a sporadycznych przypadkach także przemocy seksualnej. Najbardziej problematyczne było zachowanie ALP w północnych prowincjach Afganistanu, takich jak Badakhshan,

¹⁰ Wikipedia, Afghan National Police, https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_National_Police

¹¹ US DoD, (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability, Afghanistan 06/2017 w: https://www.ecoi.net/en/file/local/1404574/1226_1500973354_june-2017-1225-report-to-congress.pdf

¹² US DoD (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability, Afghanistan 06/2017 w: https://www.ecoi.net/en/file/local/1404574/1226_1500973354_june-2017-1225-report-to-congress.pdf

Takhar, Faryab, Baghlan i Kunduz. Nadużycia zdarzały się także w Uruzgan, Ghazni i Wardak. Talibowie w pierwszym okresie starali się tępić członków ALP, zastraszać starszyznę, która podjęła decyzję o utworzeniu tych oddziałów, a także starali się przedstawiać członków ALP w szczególnie złym świetle, jako niemoralnych wykołajeńców. Po 2014 r. talibowie próbowali raczej przeciągnąć ich na swoją stronę, oferując „amnestie” i porozumienia o nieagresji.^[13]

AFGHAN PUBLIC PROTECTION FORCE (APPF)

APPF była rządową spółką zajmującą się zapewnieniem bezpieczeństwa i ochroną osób, mienia, a także zapewnieniem konwojów na autostradach. Organizacyjnie nie stanowiła części ANP, ale zaliczano ją do policyjnych służb mundurowych, podporządkowanych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Pełniła swoje funkcje zarówno w odniesieniu do podmiotów afgańskich, jak i zagranicznych (organizacji humanitarnych, pozarządowych, ISAF, firm prywatnych). Strażnicy APPF nie mieli uprawnień, by prowadzić śledztwa i aresztować podejrzanych.^{[14][15]}

APPF została utworzona dekretem prezydenta w 2010 r. i miała zastąpić prywatne firmy ochroniarskie, w których często występowały nadużycia. Przewidywano utworzenie oddziałów, liczących około 25 000 osób. Jednak w praktyce formowanie tych oddziałów przebiegało z trudnościami, więc częściowo prywatne firmy nadal pozostały na rynku. W 2013 r. oddziały APPF liczyły zaledwie 15 000 osób i groziło im rozwiązanie. Pensje ochroniarzy były niskie, a zdarzało się, że również nieterminowo wypłacane”. Prowadziło to do rozpowszechnienia się zjawiska korupcji wśród oficerów, a także powodowało, że klienci niejednokrotnie zmuszeni byli płacić ochroniarzom oddzielnie, gdyż ci – nie otrzymawszy wynagrodzenia na czas, często grozili, że porzucą służbę.^[16]

Ostatecznie APPF liczyły około 11 000 pracowników. APPF działała zaś w dużej mierze komercyjnie i utrzymywała się z rachunków wystawianych podmiotom, na rzecz których świadczona była usługa ochroniarska.^[17]

PERSONEL AFGAŃSKICH SŁUŻB BEZPIECZEŃSTWA

Personel ANA. Według szacunkowych danych, w 2020 r. ANA liczyła sobie od 160 000 do 200 000 żołnierzy, w tym niecałe 2000 stanowiły kobiety. Było to mniej niż planowana, docelowa wielkość sił zbrojnych, która była przewidziana na ok. 230 000 żołnierzy.^{[18][19]}

¹³ Clark K., Afghanistan Analyst, Update on the Afghan Local Police: Making sure they are armed, trained, paid and exist, 05.07.2017, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/update-on-the-afghan-local-police-making-sure-they-are-armed-trained-paid-and-exist/>

¹⁴ Wikipedia, National Directorate of Security, https://en.wikipedia.org/wiki/National_Directorate_of_Security

¹⁵ Wikipedia, Afghan Public Protection Force w: https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Public_Protection_Force

¹⁶ Wikipedia, National Directorate of Security, https://en.wikipedia.org/wiki/National_Directorate_of_Security

¹⁷ US DoD (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability, Afghanistan 06/2017 w: https://www.ecoi.net/en/file/local/1404574/1226_1500973354_june-2017-1225-report-to-congress.pdf

¹⁸ SIGAR, Quarterly report to the United States Congress, 30/04/2020, <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2020-04-30qr.pdf>, p. 82

¹⁹ The Washington Post, Unguarded nation, Afghan security forces, despite years of training, were dogged by incompetence and corruption, 09/12/2019, w:

Stałym problemem armii afgańskiej był wysoki wskaźnik rotacji i osób opuszczających służbę na skutek dezercji, co wpływało negatywnie na morale żołnierzy i na efektywność działania armii. Większość żołnierzy po prostu opuszczała swoją jednostkę w trakcie pełnienia służby bez zawiadomienia przełożonych (*absence without leave*). Około ¼ odchodzących, opuszczała służbę po zakończeniu minimalnego kontraktu. Porzucenie służby następowało z wielu powodów: złego dowodzenia, niskich płac lub zatorów płatniczych, trudnych warunków odbywania służby, odmów w udzielaniu urlopów i zastraszania przez partyzantów. Według amerykańskiego Departamentu Obrony, straty wśród żołnierzy spowodowane śmiercią w warunkach bojowych były jedynie niewielkim odsetkiem wśród strat w liczebności armii^[20] (jednak nie można tego doprecyzować, gdyż oficjalne dane na temat ofiar w warunkach bojowych nie były publikowane – przyp. WIKP)

Żołnierze ANA byli rekrutowani dobrowolnie, w pierwszym okresie na trzy lata. Rekruci mogli zgłosić się do armii w wieku od 18 do 35 lat. Prawo zakazywało rekrutacji dzieci w wieku poniżej 18 lat.^[21] Od samego początku afgańskie siły bezpieczeństwa miały poważny problem z rekrutacją nowych członków, a wraz z upływem czasu problemy narastały. Ludzie nie chcieli wstępować w szeregi armii i policji, bo ilość ofiar wśród członków tych formacji była zbyt wysoka.^[22] Mimo tych trudności, armia cieszyła się względnie wysokim zaufaniem społecznym i miała lepszą opinię niż policja.^[23]

Personel policji afgańskiej i innych służb bezpieczeństwa. Według różnych źródeł, ANP około 2020 r. posiadało około 90 000 – 99 000 członków, z czego 3500 stanowiły kobiety.^{[24][25]}

Wyższe i średnie dowództwo w afgańskich siłach bezpieczeństwa bardzo często otrzymywało nominacje ze względu na swoje powiązania w obozie władzy. Po przejściu kontroli nad Kablem przez koalicję zachodnią i Sojusz Północny, wiele tych stanowisk zostało obsadzonych przez dawnych bojowników, zwłaszcza komendantów związanych z generałem Kasimem Fahimem, dowódcą Sojuszu Północnego po śmierci Ahmeda Szaha Masuda, a następnie ministra obrony w latach 2001-2004 i wiceprezydenta do 2014 r.^[26]

Najwybitniejszym komendantom dawnych oddziałów bojowników udało się zająć pozycje w ministerstwach związanych z kwestiami bezpieczeństwa i parlamencie, znajdując w ten sposób legalne lub półlegalne sposoby na zwiększanie swoich

<https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/afghanistan-war-army-police/>

²⁰ US DoD (US Department of Defence), Enhancing Security and Stability in Afghanistan, 06/2020 w:

https://media.defense.gov/2020/Jul/01/2002348001/-1/-1/1/ENHANCING_SECURITY_AND_STABILITY_IN_AFGHANISTAN.PDF

²¹ EASO (European Asylum Support Office): Afghanistan; State Structure and Security Forces, August 2020

https://www.ecoi.net/en/file/local/2036745/2020_08_EASO_COI_Report_Afghanistan_state_structure_and_security_forces.pdf

²² The New York Times, The Death Toll for Afghan Forces Is Secret. Here's Why 21/09/2018 w:

<https://www.nytimes.com/2018/09/21/world/asia/afghanistan-security-casualties-taliban.html>

²³ Transparency International, Afghanistan in corruption and the role of development assistance, 29 April 2019, p. 8 w: <https://beta.u4.no/publications/corruption-in-afghanistan-and-the-role-of-development-assistance.pdf>

²⁴ The Washington Post, Unguarded nation, Afghan security forces, despite years of training, were dogged by incompetence and corruption, 09/12/2019, w:

<https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/afghanistan-war-army-police/>

²⁵ SIGAR, Quarterly report to the United States Congress, 30/04/2020,

<https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2020-04-30qr.pdf> , p. 82

²⁶ Foschini, Fabrizio (Author), published by AAN – Afghanistan Analysts Network: Kabul's Expanding Crime Scene (Part 1): The roots of today's underworld, 11/02/2020 w: <https://www.ecoi.net/en/document/2024728.html>

możliwości i wpływów gospodarczych. W Kabulu rozkwitł proceder przejmowania ziemi w celu redystrybucji lub odsprzedaży. Wiele osób, które awansowały na wysokie stanowiska w strukturach siłowych, a wywodziły się z dawnych oddziałów bojowników, posiadało również powiązania ze światem przestępczym, opanowanym również przez osoby mające w przeszłości służbę w afgańskich milicjach.^[27]

Natomiast mężczyźni, którzy zdecydowali się pracować w policji (ANP) lub wojsku (ANA) na niższych stanowiskach należeli przeważnie do najbiedniejszej warstwy społeczeństwa (86% członków ANP i ANA nie potrafiło czytać i pisać), a ich decyzja o pracy dla ANP i ANA podyktowana była motywami finansowymi.^[28]

Policja nie cieszyła się również prestiżem i poważaniem społecznym. Według prasowych doniesień, członkowie ANP często dorabiali wymuszeniami, w szczególności w pobliżu głównych szlaków przemytu. W grudniu 2019 roku, gazeta Stars and Stripes poinformowała, że ludność afgańska postrzegала policję jako „drapieżnych bandytów” i nazywała ich „najbardziej znienawidzoną instytucją” w kraju. Około 30% rekrutowanej policji dezercerowało z wydaną bronią, aby „założyć własne prywatne punkty kontrolne” i wyłudzać pieniądze od podróżnych.^[29]

STATUS PRAWNY GRUPY SPOŁECZNEJ: PRAWO I PRAKTYKA

AKTY PRAWNE REGULUJĄCE STATUS DANEJ GRUPY SPOŁECZNEJ

17 sierpnia 2021 r. talibowie wydali dekret o generalnej amnestii, w którym zobowiązali się, że nie będą mścić się na osobach pracujących w armii i w służbach bezpieczeństwa, jeśli okażą żal za to co robili i nie będą się angażować w podobną działalność w przyszłości. Rozkaz przestrzegania amnestii został wydany przez naczelne władze talibów lokalnym bojownikom, także w stosunku do osób, które popełniały zbrodnie. Niejasne są wytyczne dotyczące wysokich urzędników, którzy zostali oskarżeni o korupcję. Uczeni muzułmańscy orzekli, że powinno być wszczęte przeciw nim postępowanie karne.^[30]

W niektórych prowincjach talibowie żądali, by dawny personel bezpieczeństwa zarejestrował się w ich bazie, zdał broń i wtedy mógł otrzymać „zaświadczenie o amnestii”.^[31]

²⁷ Foschini, Fabrizio (Author), published by AAN – Afghanistan Analysts Network: Kabul's Expanding Crime Scene (Part 1): The roots of today's underworld, 11/02/2020 w: <https://www.ecoi.net/en/document/2024728.html>

²⁸ Wytrykowska M., Afganistan sytuacja ludności cywilnej na terenach kontrolowanych przez Talibów, 05/2013 w: http://www.udsc.gov.pl/files/WIKP/info_pdf/Afganistan.pdf

²⁹ Stars and Stripes, In documents, US military trainers describe Afghan security forces as incompetent, unmotivated and rife with deserters, 09/12/2019, <https://www.stripes.com/news/middle-east/in-documents-us-military-trainers-describe-afghan-security-forces-as-incompetent-unmotivated-and-rife-with-deserters-1.610484>

³⁰ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

³¹ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

Według oficjalnych oświadczeń rządu, każdy akt osobistej zemsty na byłych funkcjonariuszach państwowych jest uważany za przestępstwo i podlega ściganiu.^[32]

Talibowie umożliwili niektórym członkom dawnego aparatu bezpieczeństwa przyłączenie się do nowych sił zbrojnych, jednak stanowiło to rzadkość. Większość funkcjonariuszy została zdymisjonowana za wyjątkiem obsługi technicznej i wyspecjalizowanego personelu wojskowego, przeszła do cywila lub wyjechała z kraju. Według źródeł talibańskich, do nowej armii wstąpiło 4300 członków lotnictwa ANA, w tym 33 pilotów. Według talibów, w ministerstwie obrony pozostało 90% poprzednich urzędników, w tym dwóch oficerów dostało nominacje na wysokie stanowiska w ministerstwie.^[33]

Według amerykańskiego Departamentu Obrony, nie sposób ustalić ile dokładnie osób pozostało na stanowiskach w służbach bezpieczeństwa. W ocenie tej instytucji większość przeszła do cywila. Część z nich zaangażowała się w działania opozycyjne w ramach Państwa Islamskiego lub innych grup podziemia zbrojnego. Inni zaś wyjechali za granicę.^[34] Większość musiała się po prostu przekwalifikować: wrócić na wieś do swoich rodzin lub poszukać innego zajęcia w miastach takich jak prowadzenie taksówki czy praca w sklepie.^[35]

STOSOWANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH, ADMINISTRACYJNYCH, POLICYJNYCH LUB SĄDOWYCH. DYSKRYMINUJĄCE KARANIE

Istnieją doniesienia o przypadkach zatrzymań i aresztowań osób związanych z dawnymi służbami bezpieczeństwa. Niekiedy mają one związek z dawniej prowadzoną działalnością, a niekiedy z postawami i działaniami podejmowanymi przez te osoby już po upadku rządu republiki. Najczęściej bezpośredni motyw aresztowania pozostaje nieznan. Zwykle wiążą się one z torturowaniem uwięzionych. Brak jest informacji o legalnych procesach. Od 2023r. ACLED odnotowuje kilkadziesiąt tego typu przypadków w różnych prowincjach rocznie.^[36]

UNAMA podkreśla, że zatrzymania lub aresztowania często mają miejsce w związku z posądzeniami o współpracę ze zbrojną opozycją, w szczególności w Pandższirze.^[37]

³² UN General Assembly, UN Security Council (Author): The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security; Report of the Secretary-General, 01.12.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2102425/N2336960.pdf>

³³ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

³⁴ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

³⁵ NPR, For Afghans who fought against the Taliban, life is fraught under their rule, 28.11.2022, <https://www.npr.org/2022/11/28/1138685640/afghanistan-former-military-soldiers-taliban>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, 01.01.2023-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁷ UNAMA (UN Assistance Mission in Afghanistan), Update on the human rights situation in Afghanistan: January - March 2025 Update, 01.05.2025,

ORGANY SPRAWIEDLIWOŚCI WOBEC PRZEDSTAWICIELI DANEJ GRUPY

Talibowie w oficjalnych oświadczeniach podkreślają, że przestrzegają dekretu o amnestii, a każdy przypadek prywatnej zemsty lub bezprawnego aresztowania czy zabójstwa powinien być zgłoszony do sądu, gdyż jest to przestępstwo ścigane prawem.^[38] Brak jest jednak informacji na temat praktycznych możliwości dochodzenia swoich praw na drodze sądowej w przypadku bezprawnych aresztowań lub zabójstw osób niegdyś należących do służb. W niektórych przypadkach zabójstw talibowie nakazywali dochodzenie w sprawie odnalezienia sprawców, jednak rezultat tych dochodzeń jest nieznanym.^[39]

PRZYPADKI PSYCHICZNEJ I FIZYCZNEJ PRZEMOCY

O ile brak jest doniesień, by osoby związane ze strukturami bezpieczeństwa w poprzednim rządzie, były sądzone przez sądy talibańskie, o tyle istnieją doniesienia na temat bezprawnych egzekucji takich osób, zwłaszcza w pierwszym okresie po objęciu władzy przez talibów. Według Human Rights Watch, w okresie od 15 sierpnia do 30 października 2021 r. ponad 100 członków byłych służb bezpieczeństwa zostało zabitych lub zniknęło bez wieści ze swoich domów tylko w czterech prowincjach: Ghazni, Helmand, Kandahar i Kunduz. Z kolei UNAMA podaje, że w okresie od 15 sierpnia 2021 do 15 czerwca 2022 r. zidentyfikowano ponad 160 przypadków zabójstw byłych członków bezpieczeństwa, w tym 10 kobiet, 178 przypadków bezprawnych zatrzymań, 23 zaginięć bez wieści i 56 przypadków tortur. Większość przypadków była przypisywana talibom. Przypadki te miały miejsce niemal we wszystkich prowincjach. Z kolei gazeta New York Times podaje, że dotarła do 490 przypadków zabójstw lub zaginięć byłych pracowników służb bezpieczeństwa, przy czym liczba ta może być znacznie większa. Większość ataków ma charakter zamachów na konkretne osoby.^[40]

W 2022 r. ACLED odnotował 329 ataków na byłych personel armii i policji, w których zginęło 155 osób, natomiast w 2023r. ACLED odnotował 267 przypadków ataków na byłych personel armii i policji, podczas których 77 osób zostało zabitych. W 2024 r. zgłoszono 87 ataków na przedstawicieli byłych służb, w których zginęło 67 osób, a w pierwszej połowie 2025 r. – 36 ataków, w których zginęły 22 osoby. Najwięcej ataków miało miejsce w Kabulu i okolicach, w prowincjach Takhar, Parwan, Badachszan, Panjshir i Sar-e Pol. Jakkolwiek pojedyncze ataki zdarzają się w całym

https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf

³⁸ UNAMA (UN Assistance Mission in Afghanistan), Human rights situation in Afghanistan: October - December 2023 Update, 01.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2103501/english_hr_update_22jan_2024.pdf

³⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, 01.01.2022-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁰ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

Afganistanie, to w ostatnim czasie ich nasilenie odnotowuje się częściej na północy kraju, na terenach kojarzonych z oporem przeciw talibom.^[41]

Część ekspertów przypisuje te przypadki nie tyle odgórnym polityce talibów, ile oddolnym aktom prywatnej zemsty lub rywalizacji klanowej. Jednakże niektóre organizacje wskazują, iż za tymi zabójstwami stoją wysocy funkcjonariusze talibów różnego szczebla.^[42]

Eksperti ponadto podkreślają, że akty przemocy dotyczą osób o zróżnicowanej roli i randze w służbach bezpieczeństwa, także zupełnie prostych żołnierzy. W niektórych przypadkach represjom podlegają także rodziny. Z czasem pojawił się kolejny czynnik – funkcjonariusze są tropieni już nie tylko ze względu na swoje przeszłe zaangażowanie, ale także ze względu na to, że obecnie są postrzegani jako zwolennicy zbrojnej opozycji. Na ten czynnik zwracają uwagę talibowie, usprawiedliwiając niektóre przypadki ataków. Przyczyną zainteresowania talibów takimi osobami może być podejrzenie o spiskowanie przeciw nim lub zbyt rozległe kontakty zagraniczne.^[43]

Warto także odnotować, że obecnie to talibowie są głównym celem ataków w Afganistanie, a co za tym idzie – mogą szukać winnych pośród byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa. Według ACLED, od początku 2024 r. do połowy 2025 r. w różnego rodzaju zamachach zginęło ponad 1000 bojowników talibańskich, w większości w miastach takich jak Kabul i Herat, ale także na północy: w Kunduzie, Takhar i innych prowincjach.^[44]

Talibowie zaprzeczają, by prowadzili jakiegokolwiek systematyczne działania przeciw byłym wojskowym i policjantom. Przyznają, że w pojedynczych przypadkach akty przemocy mogą wynikać z tego, że dawni komendanci nie chcą się podporządkować nowej władzy, ale także przyznają, że niekiedy zdarzają się przypadki niesubordynacji w ich własnych szeregach. Talibowie podkreślają, że przyczyną ewentualnych aresztowań nie są dawne afiliacje, ale obecna działalność polityczna i przestępcza.^[45]

Niektóre przykłady:^[46]

- 26 stycznia 2023r. dwóch byłych żołnierzy zostało zastrzelonych a trzeci ranny w prowincji Baghlan.
- Koło 3 marca 2023 były wojskowy został zatrzymany, torturowany, a w końcu zabity przez talibów w prowincji Herat. Jego brat został prawdopodobnie również aresztowany.

⁴¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, 01.01.2022-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁴² EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

⁴³ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

⁴⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, 01.01.2024-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁴⁵ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

⁴⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, 01.01.2024-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

- 8 marca 2023r. talibowie zabili ośmiu cywili, byłych żołnierzy w Mazar-e Sharif, zarzucając im, że byli rebeliantami i porywaczami. Rodziny natomiast zgłosiły, że wszyscy pracowali w firmie budowlanej i nie popełnili żadnej zbrodni.
- 18 kwietnia 2023r. trzech byłych żołnierzy zostało zaatakowanych i zabitych przez talibów, kiedy zmierzali do meczetu w dystrykcie Arghanj Khwah w prowincji Badakshan.
- 20 czerwca 2023, kobieta pracująca dla służb specjalnych w poprzednim rządzie (NDS) została aresztowana w Lashkar Gah. Jej ciało zostało odnalezione 22 czerwca ze znakami tortur.
- 7 września 2023 talibowie zabili dwóch byłych wojskowych pod zarzutem porwania lokalnego biznesmena. Talibowie skonfiskowali samochód oraz broń.
- 11 września 2023 talibowie zastrzelili byłego oficera w prowincji Takhar, niedługo po tym jak wyszedł ze szpitala.
- 6 stycznia 2024 r. nieznani sprawcy zastrzelili trzech synów byłego komendanta policji w dystrykcie Marja w prowincji Helmand. Przyczyną była najprawdopodobniej prywatna zemsta.
- 23 marca 2024 r. były członek prorządowych oddziałów lokalnych został zabity, a dwóch innych zostało aresztowanych podczas nalotu talibów na ich prywatny dom w mieście Ghazni. W przeszłości byli członkami lokalnych oddziałów samoobrony w dystrykcie Jaghori.
- 14 kwietnia 2024 r. talibowie zabili po ciężkich torturach byłego komendanta w prowincji Baghlan. Został on aresztowany miesiąc wcześniej, a w przeddzień śmierci – zwolniony.
- 24 kwietnia 2024 r. talibowie aresztowali i torturowali członka pro-rządowych bojówek z prowincji Baghlan. Zwrócono go rodzinie w stanie krytycznym, a następnego dnia zmarł.
- 7 maja 2024 cztery spokrewnione osoby zostały zastrzelone przez talibów w jednej z wiosek w prowincji Sar-e Pol. Talibowie aresztowali także czterech byłych policjantów z tej samej rodziny, a ich los pozostaje nieznany
- 12 maja 2024 talibowie zastrzelili 4 osoby, w tym byłego członka sił specjalnych na posterunku drogowym w dzielnicy Mamorin, w Kabulu. Wszyscy pochodzili z Doliny Pandzsziru, a ojciec jednego z nich był handlarzem diamentów. Talibowie oskarżyli ich o nielegalny handel złotem, ale świadkowie zeznali, że przyczyną napaści był fakt, iż źle zaparkowali na światłach.
- W styczniu 2025 r. talibowie zatrzymali i zabili trzech byłych pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
- 24 stycznia 2025 r. talibowie zabili trzech byłych żołnierzy w prowincji Dżowizdżan z powodu podejrzeń o współpracę z NFR. Rodzina została poinformowana, że przyczyną napaści była prywatna zemsta.

Odnotowywano również przypadki, kiedy ofiarami ataków i zabójstw byli członkowie rodzin, byłych funkcjonariuszy.^[47]

⁴⁷ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan Country Focus, 11.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2024_11_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Country_Focus.pdf

ORGANY ŚCIGANIA WOBEC PRZEDSTAWICIELI DANEJ GRUPY

Mimo że Talibowie na ogół twierdzą, że ataki na byłych funkcjonariuszy wynikają z aktów prywatnej zemsty, brak jest doniesień o karaniu sprawców tych ataków.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI OBRONY PRAW CZŁOWIEKA

Działalność organizacji obrony praw człowieka jest wstrzymana.

MOBILNOŚĆ SPOŁECZNA GRUPY SPOŁECZNEJ

Nie ma żadnych szczegółowych informacji dotyczących ograniczeń zmiany miejsca pobytu dla członków byłych służb bezpieczeństwa. Nie ma także precyzyjnych informacji, w jakiej skali zmieniają oni miejsce zamieszkania, by rozwiązać swoje problemy związane z bezpieczeństwem lub zmianą zatrudnienia. Część z nich stara ukryć się przed talibami, często zmienia miejsce pobytu i nie ujawnia się.^[48]

Duża część byłych funkcjonariuszy struktur bezpieczeństwa stara się opuścić Afganistan. Talibowie na ogół potępiają taką postawę oceniając, iż z jednej strony ma ona charakter czysto ekonomiczny, z drugiej zaś strony określając te osoby mianem zdrajców ojczyzny, uważając że nie są „prawdziwymi muzułmanami” skoro wyjeżdżają z kraju muzułmańskiego do niemuzułmańskiego lub uciekają od odpowiedzialności za popełnione przez siebie czyny. Jest to ocena nie tylko talibów, ale także większości afgańskiego społeczeństwa, które postrzega dawne elity jako egoistyczne i skorumpowane.^[49]

PODSUMOWANIE

Według ogólnie dostępnych informacji, siły bezpieczeństwa Afganistanu (armia i siły policyjne) około 2020 r. liczyły co najmniej 260 tys. osób. Jednak przez dwadzieścia lat amerykańskiej obecności w tym kraju przez struktury bezpieczeństwa przewinęło się kilka razy więcej osób, ale szczegółowe informacje na ten temat nie są dostępne. Nie wszyscy służyli w armii w dobrej wierze. Część dezerterowała, a część była talibańskimi szpiegami, winnymi ataków na swoich towarzyszy broni.

Po przejęciu władzy, Talibowie ogłosili amnestię dla wszystkich członków służb bezpieczeństwa, niezależnie od rangi i charakteru służby. Informacje zebrane po 1 września 2022 r., a więc po opuszczeniu Afganistanu przez amerykańskie wojska, wskazują, że żadne rutynowe i systemowe działania nie zostały przeprowadzone przez kierownictwo talibów w celu prowadzenia postępowań karnych wobec tych

⁴⁸ Hasht-e Subh, Taliban Arrests a Former 'Military General' in Kabul, 31/10/2022, <https://8am.media/eng/taliban-arrests-a-former-military-general-in-kabul/>

⁴⁹ EUAA (European Union Agency for Asylum), Afghanistan - Targeting of individuals, 08.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf

osób. W niektórych miastach i regionach talibowie prowadzili jednak działania identyfikacyjne oraz poszukiwania broni.

Byli członkowie służb bezpieczeństwa zostali zdemobilizowani i zdecydowana większość przeszła do cywila, tracąc swoje główne źródło utrzymania. Talibowie co do zasady nie zatrudniali byłych żołnierzy i policjantów w nowych strukturach, za wyjątkiem osób o unikatowym wykształceniu i umiejętnościach technicznych, np. członków oddziałów lotniczych.

Od momentu przejęcia władzy przez talibów łącznie zanotowano kilkaset przypadków morderstw, porwań i aresztowań byłych funkcjonariuszy służb. Nie ma jednak żadnej reguły odnośnie ich występowania. Mają one charakter rozproszony i jednostkowy, występują w całym Afganistanie. Okoliczności zająć są bardzo zróżnicowane, nie ma również prawidłowości odnośnie rangi zamordowanych. Sprawcy często pozostają nieznani, chociaż w większości zdarzenia te są przypisywane talibom. Nie można wykluczyć, że w wielu przypadkach fakt, iż ofiary były kiedyś członkami służb bezpieczeństwa ma tylko znaczenie dodatkowo obciążające takie osoby, a w rzeczywistości powodem są inne okoliczności: akty prywatnej zemsty za działania poszczególnych funkcjonariuszy w czasach poprzedniej władzy, aktualna działalność opozycyjna lub kryminalna, lokalne spory o ziemię, utrzymywanie kontaktów zagranicznych, odmowa podporządkowania się nowym wytycznym i prawom, wprowadzonym przez talibów i in. Zdarza się, że wraz z nimi, giną inni członkowie ich rodzin.

W większości przypadków, zdarzenia te mają charakter pozaprawnych egzekucji i w związku z powyższym możliwości znalezienia ochrony poprzez interwencje u władz lub zmianę miejsca pobytu pozostają ograniczone.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji poszczególnych grup społecznych może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 13 pkt. 1 i 3 oraz art. 14 pkt. 5. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Afghanistan, Students, 01.01.2024-20.06.2025, dane pobrano 30.06.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
2. Clark K., Afghanistan Analyst, Update on the Afghan Local Police: Making sure they are armed, trained, paid and exist, 05.07.2017, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/update-on-the-afghan-local-police-making-sure-they-are-armed-trained-paid-and-exist/>
3. European Asylum Support Office: Afghanistan; State Structure and Security Forces, August 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2036745/2020_08_EASO_COI_Report_Afghanistan_state_structure_and_security_forces.pdf
4. European Union Agency for Asylum: Afghanistan - Targeting of individuals, August 2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2077428/2022_08_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Targeting_of_individuals.pdf
5. Foschini, Fabrizio (Author), published by AAN – Afghanistan Analysts Network: Kabul's Expanding Crime Scene (Part 1): The roots of today's underworld, 11/02/2020 w: <https://www.ecoi.net/en/document/2024728.html>
6. Freedom House, Freedom in the world 2020, Afghanistan, 06/03/2020, <https://freedomhouse.org/country/afghanistan/freedom-world/2020>
7. Hasht-e Subh, Taliban Arrests a Former 'Military General' in Kabul, 31/10/2022, <https://8am.media/eng/taliban-arrests-a-former-military-general-in-kabul/>
8. NPR, For Afghans who fought against the Taliban, life is fraught under their rule, 28.11.2022, <https://www.npr.org/2022/11/28/1138685640/afghanistan-former-military-soldiers-taliban>
9. Radio Free Europe, 'Afghanistan Is Hell': Supporters Of Late Afghan General Claim Taliban Killings, Persecution, 02/11/2022, <https://www.rferl.org/a/afghanistan-general-raziq-taliban-killings-persecution-torture-reprisals/32112646.html>
10. SIGAR, Quarterly report to the United States Congress, 30/04/2020, <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2020-04-30qr.pdf> , p. 82
11. Stars and Stripes, In documents, US military trainers describe Afghan security forces as incompetent, unmotivated and rife with deserters, 09/12/2019, <https://www.stripes.com/news/middle-east/in-documents-us-military-trainers-describe-afghan-security-forces-as-incompetent-unmotivated-and-rife-with-deserters-1.610484>
12. The New York Times, The Death Toll for Afghan Forces Is Secret. Here's Why 21/09/2018 w: <https://www.nytimes.com/2018/09/21/world/asia/afghanistan-security-casualties-taliban.html>
13. The Washington Post, Unguarded nation, Afghan security forces, despite years of training, were dogged by incompetence and corruption, 09/12/2019,

W: <https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/afghanistan-war-army-police/>

14. Transparency International, Afghanistan in corruption and the role of development assistance, 29 April 2019, p. 8 w:
<https://beta.u4.no/publications/corruption-in-afghanistan-and-the-role-of-development-assistance.pdf>
15. UN Assistance Mission in Afghanistan, Human rights situation in Afghanistan: October - December 2023 Update, 01.2024,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2103501/english_hr_update_22jan_2024.pdf
16. UN General Assembly, UN Security Council (Author): The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security; Report of the Secretary-General, 01.12.2023,
<https://www.ecoi.net/en/file/local/2102425/N2336960.pdf>
17. UNAMA (UN Assistance Mission in Afghanistan), Protection of civilians in armed conflict, 2019, 22/02/2020, p.83
https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2019_-_22_february.pdf
18. US Department of Defence, Enhancing Security and Stability in Afghanistan, 06/2020 w: https://media.defense.gov/2020/Jul/01/2002348001/-1/-1/1/ENHANCING_SECURITY_AND_STABILITY_IN_AFGHANISTAN.PDF
19. US DoD, Enhancing Security and Stability, Afghanistan 06/2017 w:
https://www.ecoi.net/en/file/local/1404574/1226_1500973354_june-2017-1225-report-to-congress.pdf
20. USDOD, Enhancing Security and Stability in Afghanistan, December 2019, 23 January 2020, url <https://media.defense.gov/2020/Jan/23/2002238296/-1/-1/1/1225-REPORT-DECEMBER-2019.PDF>, p. 76
21. Wikipedia, Afghan Public Protection Force w:
https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Public_Protection_Force
22. Wikipedia, National Directorate of Security,
https://en.wikipedia.org/wiki/National_Directorate_of_Security
23. Wytrykowska M., Afganistan sytuacja ludności cywilnej na terenach kontrolowanych przez Talibów, 05/2013 w:
http://www.udsc.gov.pl/files/WIKP/info_pdf/Afganistan.pdf